

Malhous proti České republice, rozsudek velkého senátu ze dne 12. 7. 2001

Stěžovatel: Malhous

Žalovaný stát: Česká republika

Číslo stížnosti: 33071/96

Datum: 12.07.2001

Článek Úmluvy: čl. 6 odst. 1

Rozhodovací formace: Velký senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: spravedlivý proces, správní řízení/soudní řízení správní, ústní projednání, veřejné projednání

Český právní řád: zákon č. 46/1948 Sb., o trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě

§ 250f zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

§ 9 odst. 2 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

§ 9 odst. 3 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

§ 9 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

12. července 2001

VĚC MALHOUS

(Rozsudek ve věci Malhous versus Česká republika)

Evropský soud pro lidská práva (dále jen „Soud“), zasedající jako Velký senát, který tvořili soudci L. Wildhaber, předseda, E. Palmová, C. L. Pastor Ridruejo, P. Küris, F. Tulkens, V. Strážnická, C. Birsan, L. Lorenzen K. Jungwiert, sir Nicholas Bratza, J. Casdevall, M. Pellonpää, H. S. Greveová, A. B. Baka, R. Maruste, S. Botoucharová a dále M. de Salvia, právní poradce, za tajemníka, po uzavřené poradě Velkého senátu, která se konala dne 27. června 2001. posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl vyvolán stížností (č. 33071/96) na Českou republiku, podanou u Evropské komise pro lidská práva (dále jen „Komise“) podle bývalého čl. 25 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) českým občanem Janem Malhousem (dále jen

- „stěžovatel“) dne 10. května 1996. Protože stěžovatel dne 1. 5. 1998 zemřel. Soud přijal jeho synovce a dědice Jana Boučka jako osobu oprávněnou k projednávání stížnosti.
2. Stěžovatele a následně pana Boučka, kterým byla poskytnuta právní pomoc, zastupoval před Soudem Tomáš Schönfeld, advokát v Praze. Vládu České republiky (dále jen „Vláda“) zastupoval její zmocněnec Emerich Slavík z Ministerstva spravedlnosti.
 3. Stěžovatel tvrdil, že jeho vlastnické právo bylo porušeno v restitučním řízení a že mu nebylo umožněno veřejné projednání před nezávislým a nestranným soudem.
 4. Stížnost byla Soudu doručena dne 1. listopadu 1998, kdy vstoupil v platnost Protokol č. 11 k Úmluvě (článek 5 odst. 2 Protokolu č. 11).
 5. Stížnost byla přidělena Třetí sekci Soudu (ustanovení 52 § 1 Jednacího řádu Soudu). Dne 11. května 1999 se Senát této sekce ve složení Sir Nicholas Bratza, J.-P. Costa, L. Loucaides, P. Küris, K. Jungwiert, H. S. Greveová, W. Furhmann, K. Traja, soudci, a S. Dolléová, tajemník sekce, vzdal rozhodovací pravomoci ve prospěch Velkého senátu. Žádná ze stran proti tomu nevznesla námítky (článek 30 Úmluvy a ustanovení 72 Jednacího řádu Soudu).
 6. Složení Velkého senátu bylo stanoveno podle článku 27 § 2 a 3 Úmluvy a ustanovení 24 Jednacího řádu Soudu.
 7. Rozhodnutím ze dne 13. prosince 2000, po veřejném projednání jak otázek přijatelnosti, tak otázek týkajících se merita věci (ustanovení 54 § 4 Jednacího řádu Soudu), prohlásil Velký senát stížnost za částečně přijatelnou, pokud se týkala stěžovatelovy žádosti založené na porušení článku 6 § 1 Úmluvy a spočívající v tvrzení, že mu nebylo umožněno veřejné projednání v předmětném restitučním řízení.
 8. Jak pan Bouček, tak Vláda podali k otázkám odůvodněnosti stížnosti písemná stanoviska. Protože Velký senát po konzultacích se stranami rozhodl, že není třeba dalšího veřejného projednání otázek týkajících se merita věci (ustanovení 59 § 2 in fine Jednacího řádu Soudu), reagovaly strany na vzájemná stanoviska písemně. Pan Bouček požádal o spravedlivé zadostiučinění podle čl. 41 Úmluvy, k čemuž Vláda uvedla své připomínky.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Okolnosti případu
2. V červnu 1949 byly zemědělské pozemky ve vlastnictví stěžovatelova otce vy vlastněny bývalým Okresním národním výborem v Doksech podle československého zákona o nové pozemkové reformě č. 46/1948 Sb. (dále jen „zákon z roku 1948“). Stěžovatelův otec nikdy neobdržel náhradu. V roce 1957 byly přidělovým řízením podle téhož zákona některé z těchto pozemků předány do vlastnictví fyzických osob. V roce 1977 otec stěžovatele zemřel a stěžovatelova práva na jeho pozůstalost byla potvrzena.
3. Po pádu komunistického režimu v Československu vstoupil v platnost dne 24. června 1991 zákon o úpravě vlastnických práv k půdě a jinému zemědělskému majetku? (dále jen „zákon o půdě“). Tento zákon stanovil, že zákon z roku 1948 již není aplikovatelný a že za určitých podmínek může být majetek odejmutý na jeho základě, aniž byla poskytnuta náhrada, navrácen jeho původním majitelům nebo jejich dědicům, pokud je i nadále ve vlastnictví státu nebo právnických osob. Pokud však takovýto majetek byl předán do vlastnictví fyzických osob, mohl bývalý majitel za určitých podmínek požadovat pouze přidělení jiného rovnocenného majetku nebo finanční náhradu.
4. Na základě zákona o půdě uzavřel stěžovatel dne 10. prosince 1993 a 4. května 1994 restituční dohody se dvěma právnickými osobami (Stát. lesy Hradec Králové a JZD Líny-Krásná Ves). Dvěma rozhodnutími ze dne 12. října 1994 Pozemkový úřad Mladá Boleslav (dále jen „Pozemkový úřad“) odmítl restituční dohody schválit. S odvoláním na § 32 odst. 3 zákona o půdě konstatoval, že některé pozemky byly přiděleny různým majitelům podle zákona z roku 1948 a že lito majitelé, jako fyzické osoby, prokázaly své vlastnické právo přidělovými dekrety. Ve svých rozhodnutích Pozemkový úřad vycházel z těchto dokumentů: rozhodnutí bývalého

Státního notářství Mladá Boleslav ze dne 26. května 1977 o pozůstalosti po otci stěžovatele, rozhodnutí bývalého Okresního národního výboru v Doksech ze dne 7. června 1949 o vyvlastnění majetku stěžovatelova otce, záznam bývalého Místního národního výboru v Línech ze dne 7. listopadu 1949 o projednání odvolání stěžovatelova otce proti vyvlastnění, rozhodnutí bývalého Krajského národního výboru v Liberci ze dne 29. listopadu 1949, kterým bylo rozhodnutí o vyvlastnění pozměněno, a výpisu z pozemkových knih týkajících se katastru Líny a Krásná Ves. Pozemkový úřad měl k dispozici také kopie přídělových dekretů vydaných Katastrálním úřadem Mladá Boleslav dne 23. září 1994.

5. Dne 12. října 1994 se konalo jednání u Pozemkového úřadu. Z textu obsílky vydané Pozemkovým úřadem dne 28. září 1994 vyplývá, že k jednání byli pozváni jak stěžovatel a jeho právní zástupce, tak zástupci Státních lesů, zemědělského družstva a Pozemkového fondu. Podle pořízeného protokolu se jednání zúčastnil pouze stěžovatel a zástupci Státních lesů a zemědělského družstva. Stěžovatel se odmítl k předmětu jednání jakkoli vyjádřit a zápis nepodepsal. Zástupci obou právnických osob opustili místnost před ukončením jednání.
6. Dne 11. listopadu 1994 stěžovatel podal k Městskému soudu v Praze (dále jen „Městský soud“) proti oběma správním rozhodnutím opravný prostředek. Požadoval restituci celého majetku, zpochybňoval nabytí jeho části příslušnými fyzickými osobami a dožadoval se přístupu k příslušným přídělovým dekretům.
7. Dne 31. května 1995 Městský soud spojil oba opravné prostředky k jednomu projednání a správní rozhodnutí ze dne 12. října 1994 potvrdil. Konstatoval, že Pozemkový úřad správně odmítl schválit restituční dohody jako celek, protože se týkaly i majetku, jehož vlastnictví bylo převedeno na fyzické osoby, a jako takový nemohl být vrácen původnímu majiteli. To bylo zjištěno na základě všech relevantních dokumentů včetně přídělových dekretů, které byly založeny ve správních spisech. Na základě § 23 odst. 1 správního řádu do nich mohl stěžovatel nahlédnout kdykoliv v průběhu správního řízení, pokud by to chtěl učinit. Městský soud s odvoláním na § 250f občanského soudního řádu konstatoval, že stěžovatelův případ nevyžaduje, aby bylo svoláváno jednání, protože administrativní orgán zjistil správně všechna fakta a soud již posuzoval jen právní otázky.
8. Případ byl vrácen Pozemkovému úřadu podle § 9 odst. 3 zákona o půdě (viz odst. 25 níže), který vydal nové rozhodnutí dne 25. července 1995. Souhlasně s názorem Městského soudu, jímž byl vázán vzhledem k § 250r občanského soudního řádu. Pozemkový úřad potvrdil stěžovatelova vlastnická práva na ty pozemky, které nebyly přiděleny fyzickým osobám podle zákona z roku 1948. Zároveň informoval stěžovatele, že podle § 11 nebo 16 zákona o půdě může za pozemky, které mu nebyly vráceny, žádat náhradu.
9. Dne 14. září a 15. října 1995 stěžovatel podal ústavní stížnost, v níž zejména tvrdil, že jeho vlastnická práva byla porušena, že nemohl předložit další důkazy a že Městský soud ho neinformoval o svém rozhodnutí sloučit oba případy. Odvolával se, kromě jiného, na čl. 36 a 38 Listiny základních práv a svobod.
10. Dne 29. listopadu 1995 Ústavní soud zamítl stěžovatelovu ústavní stížnost jako zjevně nepodloženou. Konstatoval, že jeho ústavní práva na řádné soudní projednání nebyla způsobem vyřízení jeho opravného prostředku Městským soudem porušena. S ohledem na specifický charakter soudního přezkumu správních rozhodnutí byla funkce soudu omezena pouze na přezkoumání legálnosti případu na základě skutečností zjištěných správním orgánem. Stěžovatel se nedovolával důkazů, na které by Pozemkový úřad nebral zřetel, a pouhým vyjádřením nespokojenosti s jeho rozhodnutím stěžovatel nevznesl žádné platné námitky proti skutečnostem jím zjištěným. Podle názoru Ústavního soudu Městský soud neporušil stěžovatelova ústavní práva ani tím, že rozhodl případ bez jednání, protože to bylo v souladu s § 250f občanského soudního řádu, když se případ týkal pouze posouzení právních otázek.
11. Dne 1. května 1998 stěžovatel zemřel. Jeho právní zástupce však požádal Pozemkový úřad o náhradu přídělem jiných pozemků podle § 11 odst. 2 zákona o půdě. Podle vyjádření Vlády tato žádost ještě nebyla Pozemkovým úřadem vyřízena.

12. Dne 29. října 1998 bylo usnesením Obvodního soudu pro Prahu 2 ukončeno soudní projednání pozůstalosti po stěžovateli s odůvodněním, že zůstavitel nezanechal žádný majetek. Soud si zřejmě nebyl vědom rozhodnutí Pozemkového úřadu ze dne 25. července 1995.
13. Dne 22. února 2000 synovec stěžovatele pan Bouček požádal obvodní soud o znovuotevření dědického řízení po zemřelém. Předložil poslední vůli svého strýce ze dne 22. března 1998, v níž byl ustanoven univerzálním dědicem stěžovatelovy pozůstalosti, zatímco dvě vlastní dospělé děti stěžovatele byly vyděděny. K obnově soudního projednání stěžovatelovy pozůstalosti došlo dne 21. srpna 2000. Dne 28. března 2001 soud schválil dohodu uzavřenou mezi panem Boučkem a dvěma stěžovatelovými dětmi, týkající se rozdělení pozůstalosti stěžovatele rovným dílem.
14. Relevantní vnitrostátní právo
15. Zákon o půdě
16. Zákon o půdě upravuje zejména restituci zemědělského majetku (definovaného v § 1), který byl postoupen nebo převeden na stát nebo jiné právnické osoby v období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990. Paragraf 6 odst. 1 vymezuje jednotlivé případy (důvody) vzniku restitučních nároků, mezi nimi (písm. b/) také odnětí majetku bez náhrady postupem podle zákona č. 46/1948 Sb.
17. Podle § 5 je povinnou osobou stát nebo jakákoli právnická osoba, pokud ke dni účinnosti tohoto zákona nemovitost drží. Fyzické osoby jsou povinny vrátit nemovitý majetek oprávněné osobě pouze za okolností stanovených v § 8, tj. pokud jej tyto osoby nebo jejich příbuzní získali od státu nebo od jiné právnické osoby buď v rozporu s tehdy platnými předpisy, nebo za cenu nižší než cenu odpovídající tehdy platným cenovým předpisům nebo na základě protiprávního zvýhodnění nabyvatele. V takovýchto případech je restituce nařízena rozhodnutím soudu na základě žádosti oprávněné osoby za předpokladu, že byla podána do 31. prosince 1992 nebo do šesti měsíců od právní moci rozhodnutí pozemkového úřadu o nevydání nemovitosti. Pozemek převedený na fyzickou osobu, která prokázala svá majetková práva předložením přidělové listiny, nelze vydat (§ 32 odst. 3; toto ustanovení bylo zrušeno nálezem Ústavního soudu ČR č. 166/1995 s účinností od 15. srpna 1995).
18. Kromě toho nelze restituovat pozemky v případech uvedených v § 11 odst. 1 tohoto zákona, kdy bylo pro fyzickou osobu zřízeno právo osobního užívání, s výjimkou případů, kdy bylo toto právo zřízeno za okolností uvedených v § 8. V takovýchto případech pozemkový úřad převede na oprávněnou osobu postupem stanoveným zákonem o pozemkových úpravách jiné (náhradní) pozemky ve vlastnictví státu, pokud možno v téže obci, ve které se nachází převážná část pozemků původních, a pokud s tím oprávněná osoba souhlasí (§ 11 odst. 2).
19. Za pozemky, které se podle tohoto zákona nevydávají a za které nelze poskytnout oprávněné osobě jiný pozemek, může oprávněná osoba žádat za stanovených podmínek poskytnutí finanční náhrady (§ 16).
20. Co se týče postupu, který je třeba dodržet, § 9 odst. 1 tohoto zákona stanoví, že oprávněná osoba musí uplatnit svůj nárok u příslušného pozemkového úřadu a zároveň vyzvat povinnou osobu k vydání sporné nemovitosti. Povinná osoba uzavře s oprávněnou osobou do 60 dnů od podání výzvy dohodu o vydání nemovitosti (dále jen „restituční dohoda“). Podle § 9 odst. 2 musí být každá restituční dohoda schválena příslušným pozemkovým úřadem. Jestliže pozemkový úřad restituční dohodu neschválí, může se oprávněná osoba obrátit na soud. Jestliže ani soud dohodu neschválí, vrátí věc zpět pozemkovému úřadu k rozhodnutí ve věci (§ 9 odst. 3). Toto rozhodnutí opět podléhá soudní kontrole (§ 9 odst. 6).
21. Správní řád
22. Řízení před pozemkovými úřady se řídí zákonem č. 71/1967 Sb. (správní řád).
23. Základní principy řízení před správními orgány jsou upraveny v ustanovení § 3 a 4. Řízení musí být vedeno v souladu se zákonem a stranám, které mají stejná práva a povinnosti, musí být vždy dána příležitost účinně hájit svá práva a zájmy, zejména se vyjádřit k podkladu rozhodnutí a uplatnit své návrhy. Rozhodnutí správních orgánů se musí zakládat na skutečnostech, které

byly spolehlivým způsobem zjištěny.

24. Podle ustanovení § 21 nařídí správní orgán ústní jednání, vyžaduje-li to povaha věci, zvláště tehdy, když takovéto slyšení přispěje k objasnění sporné věci. K ústnímu jednání musí být strany přizvány a v průběhu jednání vyzvány k tomu, aby uplatnily své připomínky a náměty. Ústní jednání je neveřejné, pokud zvláštní právní předpis nebo správní orgán nestanoví jinak.
25. Podle § 23 odst. 11 mají účastníci správního řízení i jejich zástupci právo nahlížet do spisů s výjimkou protokolů o hlasování a pořizovat si z nich výpisy.
26. Podle § 32 odst. 1 jsou správní orgány povinny zjistit přesně a úplně skutečný stav věci a za tím účelem si opatřit potřebné podklady pro rozhodnutí.
27. Občanský soudní řád
28. Podle části V. občanského soudního řádu může být zákonnost rozhodnutí správních orgánů přezkoumána soudy.
29. Ustanovení § 250f (zrušené nálezem Ústavního soudu č. 269/96 s účinností od 1. května 1997) opravňuje soudy k tomu, aby v jednoduchých případech, zejména je-li nepochybné, že správní orgán vycházel ze správně zjištěného skutkového stavu, a jde-li jen o posouzení právní otázky, rozhodovaly rozsudkem bez jednání.
30. Podle ustanovení § 250i odst. 1 při přezkoumávání zákonnosti rozhodnutí je pro soud rozhodující skutkový stav, který tu byl v době vydání napadeného rozhodnutí; dokazování se neprovádí.
31. V souladu s ustanovením § 250m odst. 3 jsou účastníky řízení ti, kteří jimi jsou v řízení u správního orgánu, a správní orgán, jehož rozhodnutí se přezkoumává.
32. Podle § 250q pokud soud provádějící přezkum rozhodnutí správního orgánu nerozhodne bez ústního jednání, jak mu to umožňuje § 250f, může provést důkazy nezbytné k přezkoumání napadeného rozhodnutí.
33. Podle § 250r zruší-li soud rozhodnutí správního orgánu, je správní orgán při novém projednání vázán právním názorem soudu.
34. Podle § 250s odst. 1 nejsou proti rozhodnutí soudu, s výjimkou případů podle odstavce 2, přípustné opravné prostředky (což se nevztahuje na tento případ).
35. Podle § 156 musí být rozsudek vyhlášen veřejně. V souladu se zavedenou praxí musí být veřejné vyhlášení rozsudku zaznamenáno v zápise i v případech, kdy věc byla projednána bez ústního jednání.
36. Zákon o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech č. 284/1991 Sb.
37. Podle § 11 písm. a) jsou pozemkové úřady samostatnými referáty okresních úřadů.
38. Zákon o okresních úřadech
39. V relevantní době platil pro postavení a působnost okresních úřadů zákon č. 425/1990 Sb. Tento zákon pozbyl platnosti dne 12. listopadu 2000, kdy vstoupil v platnost nový zákon o okresních úřadech (č. 147/2000 Sb.).
40. Zákon o okresních úřadech v § 2 definuje okresní úřady jako správní orgány vykonávající místní státní správu ve svých obvodech. Zákonem mohou být okresní úřady zmocněny k výkonu místní státní správy i v jiných obvodech. Podle § 14 výkon činnosti okresních úřadů řídí a kontroluje vláda.
41. Podle § 8 odst. 1 přednostu okresního úřadu jmenuje a odvolává vláda na návrh ministra vnitra.
42. Podle ustanovení § 8 odst. 5 jsou úředníci okresního úřadu podřízeni přednostovi okresního úřadu.

PRAVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy
2. Stěžovatel si stěžuje, že mu v restitučním řízení nebylo umožněno veřejné projednání před nezávislým a nestranným soudem.

3. Článek 6 odst. 1 Úmluvy, pokud je relevantní, stanoví:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně ... projednána nezávislým a nestranným ..., který rozhodne ... o jeho občanských právech nebo závazcích. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.“

1. Argumenty stran

2. Vláda

3. Vláda zdůraznila, že pozemkový úřad může vydat v restitučním řízení rozhodnutí dvojího typu: za prvé rozhodnutí podle § 9 odst. 2 a 3 zákona o půdě, vyjadřující nebo odmítající souhlas s restituční dohodou; za druhé rozhodnutí podle § 9 odst. 4 zákona o půdě, určující vlastnická práva oprávněné osoby, pokud byl souhlas s restituční dohodou odmítnut.
4. V daném případě pozemkový úřad konal prvním způsobem a v souladu s § 21 správního řádu nařídil ústní jednání na 12. října 1994. Podle záznamu z tohoto jednání byli přítomni stěžovatel a zástupci dvou právnických osob. V průběhu jednání však stěžovatel nevznnesl žádné relevantní námitky týkající se vlastnictví sporných pozemků. Podle Vlády přídělové dekrety jednotlivých fyzických osob byly založeny ve správních spisech, k nimž měl stěžovatel přístup. Vláda tvrdí, že během jednání dne 12. října 1994 se stěžovatel dokonce vyjádřil, že odstupuje od restitučních dohod, když se dozvěděl, že některé pozemky mu nemohou být vráceny.
5. Při následném soudním přezkoumání Městský soud zkoumal pouze okolnosti, z nichž Pozemkový úřad vycházel při svém rozhodování a které vyplývaly ze správního spisu, protože vlastnická práva fyzických osob k předmětným pozemkům byla mimo pochybnost. Za těchto okolností nemohlo mít podle názoru Vlády veřejné líčení pro posouzení stěžovatelova případu žádný význam. I když Městský soud nekonal veřejné jednání, jeho rozsudek ze dne 31. května 1995, kterým potvrdil rozhodnutí Pozemkového úřadu odmítnout souhlas s restitučními dohodami, byl vyhlášen veřejně v souladu s § 156 občanského soudního řádu.
6. Vláda dále argumentovala tím, že tento rozsudek nebyl konečným rozhodnutím případu, protože stanovení rozsahu vlastnických práv stěžovatele k předmětným pozemkům bylo věcí dalšího řízení před Pozemkovým úřadem. V tomto kontextu Vláda zdůraznila, jako to již učinila ve stadiu posuzování přijatelnosti stížnosti, že stěžovatel mohl podat opravný prostředek proti rozhodnutí Pozemkového úřadu ze dne 25. července 1995, jak to stanoví ust. § 8 odst. 6 zákona o půdě.

Kdyby to byl učinil, mohl žádat Městský soud o opětovné přezkoumání správního rozhodnutí ve veřejném přelíčení. Dále stěžovatel mohl podat civilní žalobu u příslušného okresního soudu podle § 8 odst. 1 zákona o půdě, a tak zpochybnit platnost převodu majetku jeho otce na dotčené fyzické osoby.

2. Stěžovatel

3. Stěžovatel s argumenty Vlády nesouhlasil. Napadl mimo jiné tvrzení, že přídělové dekrety jednotlivých fyzických osob, které byly majiteli sporných pozemků, byly již založeny ve správních spisech na počátku správního řízení v roce 1991. Tvrdil, že Pozemkový úřad je předložil až 23. září 1994, tudíž nemohly být přiloženy ke správnímu spisu před tímto datem, což bylo dávno po uzavření restitučních dohod ze dne 10. prosince 1993 a 4. května 1994.
4. Stěžovatel také tvrdil, že Pozemkový úřad ani Městský soud nevzaly v úvahu skutečnost, že ačkoliv sporné pozemky byly vy vlastněny v roce 1949 a přiděleny fyzickým osobám v roce 1957. zůstaly pod kontrolou Státních lesů nebo zemědělského družstva. Fyzické osoby tedy byly formálními vlastníky pozemků, ale nikdy je nevyužívaly. Stěžovatel argumentoval, že

správní spis neobsahoval žádné dokumenty, které by uváděly jakékoliv podrobnosti o majitelích pozemků. Za těchto okolností nebylo možno tvrdit, že Pozemkový úřad zjistil správně skutečnosti případu. Uplatněním § 250f občanského soudního řádu však Městský soud zbavil stěžovatele možnosti uplatnit tyto námitky při veřejném jednání.

5. Stěžovatel dále uvedl, že v relevantní době Ústavní soud v několika restitučních případech zrušil rozsudky, které byly vyneseny podle § 250f občanského soudního řádu bez veřejného projednání. Ústavní soud s odvoláním na čl. 38 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 Úmluvy v těchto kauzách konstatoval, že případy s kontroverzními argumenty nelze pokládat za jednoduché případy. Tak v rozhodnutí č. II ÚS 269/95 Ústavní soud výslovně uvedl, že „restituční případy nelze přezkoumávat bez veřejného jednání vzhledem k jejich složitosti, jakož i skutečnosti, že k předchozím aktům odnětí vlastnických práv došlo před dlouhou dobou“. Podobně dne 29. listopadu 1994 Ústavní soud zrušil rozsudek Městského soudu v Praze vyneseny bez veřejného líčení v jiném restitučním případě (nález č. PI ÚS 41/94) s tím, že „jednoduché případy uvedené v § 250f občanského soudního řádu jsou podle zákonodárce případy, v nichž byly potřebné důkazy zajištěny, a samotné případy jsou zcela jasné a jedná se pouze o jejich legálnost“.
6. Stěžovatel si vedle toho stěžoval, že nebyl vyzván k účasti na veřejném vyhlášení rozsudku Městského soudu dne 31. května 1995.
7. Konečně stěžovatel tvrdil, že rozhodnutí Pozemkového úřadu ze dne 25. července 1995 nebylo možno dále napadnout u Městského soudu, protože případ by byl pokládán za věc již rozhodnutou (*rei iudicatae*). Skutečnost, že v době podání jeho ústavní stížnosti byly všechny opravné prostředky vyčerpány, byla potvrzena také Ústavním soudem, který jeho stížnost vyžadující podle ustanovení zákona o Ústavním soudu předchozí vyčerpání všech opravných prostředků neodmítl.
8. Posouzení Soudem
9. Soud připomíná, že veřejné soudní jednání je základní zásadou zakotvenou v článku 6 § 1 Úmluvy. Veřejný charakter řízení chrání strany ve sporu před tajným výkonem spravedlnosti bez veřejného dohledu; je také jedním z prostředků, jimiž může být udržována důvěra v soudy. Zprůhlednění výkonu spravedlnosti jeho veřejností přispívá k dosažení cíle článku 6 § 1, totiž ke spravedlivému procesu, jehož zárukou je jedním z základních zásad jakékoliv demokratické společnosti ve smyslu Úmluvy (viz např. rozsudek v případě *Diennet v. Francie* ze dne 26. září 1995, Série A. č. 325-A. s. 14-15, odst. 33).
10. V našem případě stěžovatel měl v zásadě právo na veřejné projednání, protože se na něj nevztahovala žádná z výjimek uvedených v druhé větě článku 6 § 1 (viz rozsudek v případě *Hakansson a Sturesson* ze dne 21. února 1990, Série A, č. 171-A, s. 20, odst. 64). Tyto výjimky nebyly uplatněny ve vnitrostátním řízení. Zejména Ústavní soud, který mimo jiné zkoumal otázku absence veřejného jednání v daném případě, se na tyto výjimky neodvolával. Ani Vláda se druhé větě článku 6 § 1 Úmluvy nedovolávala.
11. Soud konstatuje, že jediné jednání ve věci se v tomto případě konalo dne 12. října 1994 u Pozemkového úřadu v Mladé Boleslavi. Podle záznamu z tohoto řízení byly stěžovatelovy restituční nároky projednávány za jeho přítomnosti a za přítomnosti zástupců obou právnických osob, jež stěžovatel vyzval k navrácení konfiskovaného majetku, který kdysi byl ve vlastnictví jeho otce. Pozemkový úřad však nelze pokládat za orgán splňující nároky na nezávislost nutnou pro tribunál ve smyslu článku 6 § 1 Úmluvy. Soud konstatuje, že Pozemkový úřad je samostatným referátem okresního úřadu, který je pověřen výkonem místní státní správy pod kontrolou vlády (viz odst. 40 - 43). Jmenování přednosta okresního úřadu je pod kontrolou exekutivy a jeho úředníci jsou mu podřízeni (viz též *Kadubec v. Slovensko*, rozsudek ze dne 2. září 1998, Reports of Judgements and Decisions 1998-VI, s. 2531. odst. 57). V každém případě však řízení u tohoto správního orgánu nebylo veřejné, protože k němu měly přístup pouze strany a jejich zástupci.
12. Je pravdou, že rozhodnutí Pozemkového úřadu ze dne 12. října 1994 byla podrobena soudnímu

přezkoumání a že stěžovatel se obrátil jak k Městskému soudu, tak k Ústavnímu soudu. Ani jeden z těchto soudů však nejednal veřejně. Co se týče řízení před Městským soudem, Soud konstatuje, že stěžovatel nežádal výslovně o veřejné jednání. Vystává tedy otázka, zda se má předpokládat. Že se stěžovatel vzdal svého práva na veřejné projednání (viz rozsudek v případě Hakansson a Sturesson citovaný výše, s. 20-21, odst. 67; Schuler-Zraggen v. Švýcarsko, rozsudek ze dne 24. června 1993, Série A, č. 263, s. 19-20, odst. 58; Zumtobel v. Rakousko, rozsudek ze dne 21. září 1993, Série A, č. 268-A, s.14, odst. 34).

13. Soud poznamenává, že Městský soud nevycházel při svém rozhodnutí nekonat veřejné jednání z toho, že stěžovatel o veřejné jednání nežádal. Spíše zkoumal ex officio, zda podmínky § 250f občanského soudního řádu umožňujícího nekonat jednání jsou splněny, a dospěl k závěru, že tomu tak skutečně je (viz odst. 14). Ústavní soud závěr Městského soudu potvrdil. Za těchto okolností Soud nemůže přikládat rozhodující význam okolnosti, že stěžovatel výslovně nevyžadoval veřejné jednání, a musí přistoupit k nezávislému hodnocení otázky z pohledu požadavků článku 6 Úmluvy.
14. V tomto ohledu Soud konstatuje, že jurisdikce Městského soudu nebyla omezena pouze na otázky právní, ale týkala se i posouzení, zda skutková podstata případu byla správně zjištěna správním orgánem. Městský soud mohl, pokud by to bylo nutné, také provést dokazování (viz odst. 35). Stěžovatelovo podání Městskému soudu na druhé straně naznačuje (viz odst. 13), že jeho odvolání mohlo také vyvolat otázky věcné (viz Fredin v. Švédsko*), rozsudek ze dne 23. února 1994, Série A, č. 283, s. 11. odst. 22). Aniž by zpochybňoval závěr Městského soudu, že skutková podstata případu byla správním orgánem zjištěna správně, Soud dospěl k závěru, když vzal v úvahu, co bylo v sázce pro stěžovatele, že za těchto okolností článek 6 § 1 Úmluvy vyžadoval ústní projednání před soudem.
15. Soud dále konstatuje, že v dalším správním řízení Pozemkový úřad, který byl vázán rozsudkem Městského soudu ze dne 31. května 1995, nekonal žádné další řízení za přítomnosti účastníků případu. Soud se domnívá, že ačkoliv stěžovatel mohl žádat o soudní přezkoumání rozhodnutí Pozemkového úřadu ze dne 25. července 1995, je nereálné předpokládat, že při takovémto přezkumném řízení, týkajícím se správného rozhodnutí vycházejícího z předchozího rozsudku Městského soudu, by soud stanovil ústní jednání, aby přezkoumal v podstatě stejné otázky, o kterých již dříve shledal, že spadají pod § 250f občanského soudního řádu. Kromě toho Ústavní soud ve svém výše uvedeném rozhodnutí, které přijal s plným vědomím o rozhodnutí Pozemkového úřadu ze dne 25. července 1995, nenaznačil, že by měl odlišné mínění o eventuálním soudním přezkoumání tohoto posledního rozhodnutí Pozemkového úřadu. Za těchto okolností Soud nemůže přikládat váhu údajně odlišnému charakteru obou správních rozhodnutí Pozemkového úřadu, který zdůrazňuje Vláda (viz odst. 46). Připomíná, že v té době § 250f občanského soudního řádu byl stále ještě v platnosti a že Ústavní soud nepokládal jeho použití ve stěžovatelově případě za nesprávné.
16. Soud dále konstatuje, že i jednání před Ústavním soudem proběhlo bez veřejného líčení. Toto jednání, omezené pouze na zkoumání otázek ústavnosti, nebylo přímým a úplným posouzením stěžovatelových občanských práv v restitučním řízení. Veřejné jednání v tomto řízení tedy nemohlo nijak kompenzovat jeho absenci v rozhodující fázi řízení, kdy šlo o stanovení odůvodněnosti stěžovatelových restitučních nároků. Konečně Soud konstatuje, že stěžovatel nebyl povinen iniciovat soudní řízení podle § 8 zákona o půdě a že se Soud mohl zabývat pouze řízením, které bylo reálně vedeno na základě § 9 zákona o půdě.
17. Vzhledem k uvedenému je Soud toho názoru, že došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy, protože v restitučním řízení nedošlo k veřejnému projednání před nezávislým a nestranným soudem, což je předmětem stěžovatelovy stížnosti.
18. K Aplikaci článku 41 Úmluvy
19. Článek 41 Úmluvy zní:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo

dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přiznává Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

1. Škoda
2. Co do hmotné škody, synovec stěžovatele pan Bouček požadoval 1 489 051 Kč jako náhradu za hodnotu pozemků, které nemohly být stěžovateli vydány, a částku 588 852 Kč jako náhradu ušlého zisku od 4. května 1994, tj. od data, kdy zemědělské družstvo Líny-Krásná Ves uzavřelo restituční dohodu se stěžovatelem (viz odst. 11), do roku 2001.
3. Vláda je toho názoru, že mezi částkami požadovanými stěžovatelovým synovcem a údajným porušením článku 6 § 1 Úmluvy během restitučního řízení není žádná příčinná souvislost.
4. Soud nejprve připomíná, že ve svém rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti přiznal panu Boučkovi locus standi k pokračování ve stížnosti po smrti stěžovatele dne 1. května 1998 (viz odst. 7). Soud zdůraznil, že toto uznání práva pana Boučka k pokračování ve stížnosti nijak neovlivňuje rozsah případu tak, jak byl původně předložen stěžovatelem. Soud je toho názoru, že za těchto okolností osoba oprávněná pokračovat ve stížnosti po stěžovatelově smrti může také zaujmout stěžovatelovo místo v nárocích podle čl. 41 Úmluvy a čl. 60 Jednacího řádu Soudu.
5. Soud konstatuje, že částky nárokované jako peněžité škoda vycházejí z hodnoty pozemků, které nebyly vráceny stěžovateli, a z ušlého zisku spojeného s těmito pozemky. Stěžovatelův synovec v podstatě žádá náhradu za vyvlastnění majetku svého strýce, které bylo podle jeho názoru nezákonné. Stěžovatelova stížnost podle článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě však byla prohlášena za nepřijatelnou. Jediná stížnost, kterou se Soud zabýval při stanovení odůvodněnosti stížnosti, byla stížnost na neposkytnutí možnosti veřejného projednání před nezávislým a nestranným soudem ve smyslu článku 6 § 1 Úmluvy. V tomto ohledu Soud nemůže spekulovat o výsledku restitučního řízení za jiných okolností, tj. kdyby došlo k veřejnému jednání před vnitrostátními soudy.
6. Soud dále konstatuje, že dne 3. července 1998 podal stěžovatelův právní zástupce Pozemkovému úřadu žádost o náhradu formou přidělení jiných pozemků podle § 11 odst. 2 zákona o půdě a že tato žádost je stále ještě v řízení u Pozemkového úřadu (viz odst. 18) a není předmětem projednávání stížnosti.
7. Soud proto je toho názoru, že stěžovatelův synovec neprokázal, že mezi tvrzenou hmotnou škodou a porušením článku 6 § 1 Úmluvy konstatovaným Soudem existuje příčinná souvislost. Jeho požadavek týkající se tohoto odškodnění tedy musí být zamítnut.
8. Soud dále konstatuje, že stěžovatelův synovec nenárokoval náhradu morální újmy v důsledku porušení článku 6 § 1 Úmluvy. V každém případě uplatnění § 250f občanského soudního řádu, které je podkladem tohoto porušení, nepoškodilo pana Boučka osobně, protože v době, kdy převzal případ svého strýce, bylo toto ustanovení již zrušeno. Za těchto okolností je Soud toho názoru, že zjištěné porušení článku 6 § 1 Úmluvy je samo o sobě dostatečně spravedlivým zadostiučiněním za jakoukoli morální újmu, kterou stěžovatel v důsledku tohoto porušení mohl utrpět.
9. Náklady a výlohy
10. Stěžovatelův synovec požádal Soud o přiznání částky 340 420,50 Kč, vypočítané na základě vnitrostátních sazeb, jako náhrady nákladů a výloh, které utrpěl při soudním řízení

před vnitrostátními orgány a orgány Úmluvy. Pan Bouček dále upřesnil, že stěžovatelovy výlohy byly pokryty právní pomocí, kterou stěžovateli poskytla Komise.

73. Vláda argumentovala, že požadované částky jsou přehnané a že stěžovatelův synovec neprokázal, že požadované náklady a výlohy byly nezbytně nutné. Vláda také uvedla, že stěžovatel i jeho synovec využili právní pomoci při řízení před orgány Úmluvy.
74. Soud konstatuje, že podle jeho judikatury poškozená strana musí prokázat, že požadované náklady a výlohy skutečně utrpěla, aby předešla nebo napravila porušení Úmluvy, a že to Soud

musí konstatovat, aby za ně mohla dostat náhradu. Musí také prokázat, že tyto náklady byly skutečně nutné a že jsou kvantitativně přiměřené (viz mimo jiné např. *Philis v. Řecko*, rozsudek č. 1 ze dne 27. srpna 1999. Série A č. 209, s. 25. odst. 74 a *Nikolova v. Bulharsko**), rozsudek ze dne 25. března 1999, Reports of Judgements and Decisions 1997-II. s. 227, odst. 79).

Soud poznamenává, že pan Bouček potvrdil, že výlohy jeho strýce týkající se řízení před orgány Úmluvy byly pokryty právní pomocí, kterou mu poskytla Komise. Soud také konstatuje, že náklady dědického řízení nemohou být pokládány za náklady vynaložené na zabránění nebo nápravě porušení Úmluvy v restitučním řízení. Soud proto je toho názoru, že tuto část nároku musí zamítnout.

Co se týká zastupování pana Boučka před orgány Úmluvy, Soud připomíná, že se necítí vázán vnitrostátními sazebníky a praxí, i když je může do určité míry použít jako vodítko (viz mimo jiné např. *Tolstoy Miloslavsky v. Spojené království*, rozsudek ze dne 13. července 1995. Série A, č. 316, s. 83, odst. 77 a případ *Paskaya a Okcuoglu v. Turecko*, rozsudek ze dne 8. července 1999, Reports of Judgements and Decisions 1999-1 V, odst. 98). Konstatuje, že stěžovatel měl pouze částečný úspěch, a rozhoduje na spravedlivém základě, přiznává stěžovateli synovci celkovou částku 85 000 Kč (ekvivalent cca 17 000 FRF) na náhradu nákladů řízení a výloh před Komisí a Soudem, minus 4100 FRF, které obdržel ve formě právní pomoci od Rady Evropy. Tato částka má být zaplacená, podle přání stěžovatelova synovce, na bankovní účet jeho právního zástupce v České republice.

1. Úroky z prodlení
2. Podle informací, které má Soud k dispozici, je zákonná úroková míra platná v České republice v době přijetí tohoto rozsudku 8 % ročně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. Potvrzuje, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy;
2. Prohlašuje,

(a) že toto konstatování o porušení představuje samo o sobě dostatečné spravedlivé zadostiučinění jakékoliv morální újmy, kterou stěžovatel mohl v důsledku tohoto porušení utrpět,

(b) že žalovaný stát musí zaplatit do tří měsíců stěžovateli synovci částku 85 000 Kč (osmdesát pět tisíc) jako náhradu nákladů a výloh, minus 4100 francouzských franků (čtyři tisíce jedno sto) již zaplacených Radou Evropy ve formě právní pomoci,

(c) že od výše uvedeného data až do úhrady bude placen jednoduchý úrok ve výši 8 % ročně;

3. Zamítá zbytek požadavků na spravedlivé zadostiučinění uplatňovaných synovcem stěžovatele.

Vyhotoveno ve francouzském a anglickém jazyce a vyhlášeno na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 12. července 2001.

1. DE SALVIA

za tajemníka

1. WILDHABER

Předseda

*) Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu - přílohový sešit IV/95, Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 1 8928/91. str. 2.

*) Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu - přílohový sešit XIX/99, Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 31 195/96, str. 24.